

Prijs € 2,50

TREF MAGAZINE

Jaargang 1 Nummer 7

mensen van om de hoek

A photograph of a man named Chris standing in a lush green forest. He is wearing a brown hat, a red tank top with 'OUTDOOR' printed on it, and dark cargo pants. He has a mustache and is smiling. A black and white dog is standing next to him, looking towards the camera. The background is filled with tall trees and dense foliage.

CHRIS

**Chris: 'De tijden zijn lastig voor een moderne
schaapherder, maar we gaan gewoon door'**

En verder: Angelina heeft veel bereikt in Nederland; Hanneke en haar familiesaga;
Mek's droom, Janneke's column, Mathilde's recept en meer...

TREF MAGAZINE *over mensen van om de hoek*

TREFFEND!

Laatst sprak ik een kersverse brugpieper. Een aantal decennia geleden was ik er zelf ook eentje en ik herinner me nog hoe vreemd en nieuw alles was, hoe zwaar de spiksplinternieuwe 'pukkel' -als eerstejaars nam je ook heel onnozel alle boeken mee- en hoe groot en oud en wijs de ouderejaars. Dus met die meewarige herinneringen in mijn achterhoofd vroeg ik de kersverse brugpieper of hij al gewend was, of hij het niet eng vond en of hij het niet als vervelend ervoer dat hij nu ineens niet meer tot de oudste leerlingen op school behoorde, maar tot de jongste. 'Nee', zei hij. 'Ik vind het heel erg leuk. Als je alle nieuwe dingen die je doet als een nieuw avontuur ziet, dan is het niet eng. Dan valt er gewoon hartstikke veel te beleven altijd.' Dat vond ik een geweldig uitgangspunt van zo'n joch van elf. Als je met zo'n houding in het leven staat, blijven zelfs de lastigste en moeilijkste dingen leuk. En wat dan als je voor de zoveelste keer hetzelfde moet doen? Hoe zorg je ervoor dat je niet in een geestdodende sleur terecht komt? 'Je moet het anders bekijken', zei een wijze vriendin. 'Sleur maakt dat je ergens steeds beter in wordt. Sleur maakt experts van mensen.' En zo kun je alles op andere, positieve manieren bekijken. Is het niet geweldig hoe iedereen z'n eigen wijsheid opbouwt? Een eigen wijsheid die iedereen uniek en bijzonder maakt.

In TREF 6 tref je weer een aantal van die bijzondere mensen. Chris beleeft als moderne schaapherder geen makkelijke tijden, maar weet zich nog steeds te redden. Angelina heeft als Bosnische heel veel bereikt in Nederland, maar soms verlangt ze naar het relaxte bestaan in haar geboorteomgeving. Mek wil met zijn restaurant wat terug doen voor Nederland, dat hem zo gastvrij heeft opgevangen. Hanneke vertelt over drie generaties op landgoed Boschwijk en Jolanda en Jacco omschrijven het vrijheidsgevoel dat naturisme hen geeft. In TREF ontmoet je mensen die net als jij het leven op geheel eigen wijze aanpakken.

Veel leesplezier!

De TREF-makers

COLOFON

Niemand wordt met een gebruiksaanwijzing van zichzelf, van de wereld of van het leven geboren en iedereen maakt er op z'n eigen manier toch iets unieks van. In het maandblad TREF tref je de persoonlijke verhalen van mensen van om de hoek. Zij vertellen wat hen beweegt en motiveert, en wat hun dromen en teleurstellingen zijn. Alles kan in TREF. Het tijdschrift biedt inzicht in de beweegredenen van onze buren en wil hierdoor het wederzijds begrip in de samenleving versterken.

TREF Redactie:

Aureliavinder 58
8016HC Zwolle
tel. 038-4653244
info@TREFmagazine.nl
www.TREFmagazine.nl

TREF is een uitgave van
Marijke Mosterman
Journalistieke Producties en verschijnt tenminste 10x per jaar

Aan TREF 7 werkten mee:

Mathilde van Hulzen, Willeke Turkenburg, Jenny Kamps, Janneke Pelle, Janoh de Groot, Thijs Mosterman e.a.

Informatie, Inspiratie en verkoop

Janoh de Groot 0626-534403
janoh@TREFmagazine.nl

Abonnement

TREF is als los nummer te bestellen voor € 4,50 inclusief € 2,00 verzendkosten en als abonnement: € 45,00 per jaar inclusief verzendkosten. Maak het betreffende bedrag over op bankrekeningnummer 656 003 413 t.n.v. Marijke Mosterman Journalistieke Producties onder vermelding van naam en adres, en je ontvangt TREF per omgaande.

Niets uit deze uitgave mag op enigerlei wijze worden gereproduceerd of vermenigvuldigd zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor persoonlijke of materiële schade, veroorzaakt door onjuiste informatie in de redactionele kolommen. Uitspraken van columnisten of geïnterviewden in TREF hoeven niet overeen te komen met de mening van de redactie.

IN TREF 7:

ANGELINA

HANNEKE

CHRIS

JOLANDA
& JACCO

WIEK

- Janneke's belevenissen 7
- Jenny's zverfjongeren 11
- Door het oog van Thijs 15
- Amsterdam Outsider Art 25
- Mathilde's Recept 27
- Denksels van Puntenslijper 28

Op de GROTE, *STILLE...* GOLFBAAN

Schaapherder Chris Grinwis is vierenvijftig jaar geleden geboren in Rotterdam-Noord. Nu woont hij met zijn vrouw in Epe, met hun twee zoons en met zijn vijf honden. Met hem zit ik op de Nunspeetse golfbaan naar zijn kudde van vierhonderd schaapjes te kijken.

Schaapherder Grinwis uit Epe ziet zijn werk veranderen. Voorheen liep hij met zijn schapen bij het Geldersch Landschap, maar die vinden het ineens te duur. De crisis heeft ook hier zijn effect. Chris is zelfstandig schaapherder. Hij moet het hebben van grootgrondeigenaren die baat hebben bij begrazing van hun grond en daar geld voor over hebben. De schaapjes liggen lekker onder de bomen. Op de green mogen ze niet komen, maar ze zijn hier om onder de bomen de ruigte kaal te vreten. 'Apart.' vindt hij het om hier te zijn, 'dit is een compleet andere wereld'. De schapen blijven hier een week, het betreft een proef van vijf dagen. Zaterdag gaan ze weer naar huis en volgende week gaan ze naar de ram.

Golfbal tussen de schapen

Ineens komt er een bal aansuizen en landt middenin de kudde. 'Hij ligt erin mevrouw, zal ik hem even voor u pakken'. Er ontstaat een discussie, met een knipoog, of het officieel volgens de golfregels wel mag dat iemand anders het balletje pakt. Mevrouw vraagt hoelang de schapen hier blijven. Ze blijkt zelf ook schapen te hebben, maar een ander merk: Texelaars. Chris heeft Schoonebeekers. 'Deze soort schapen heeft gezondheid en een bepaalde gehardheid, dat zoek ik in een schaaap. Ik moet schapen hebben om mee te kunnen marcheren. Het afgelopen jaar heb ik dingen met ze ondernomen, die op het randje zitten. Vorige maand zijn we nog van Epe naar Arnhem met ze getrokken en dat konden ze ook aan.'

Janoh de Groot

Toeval bestaat niet

Vijfentwintig jaar schaapherder is hij nu. 'Ik ben er toevallig tegenaan gelopen. Nou ja toevallig, toeval in het leven bestaat niet, maar goed ik was werkeloos en liep hier dus tegenaan en toen dacht ik: nou dit wil ik wel doen. Ik ben altijd allergisch voor bazen en uniformen geweest, en bij de baas die ik toen had ging het ook niet. In die tijd kwam ik mijn vrouw tegen en zij zag het ook zitten, dus toen zijn we voor onszelf begonnen. Je hebt schaapherders in loondienst van terreinbeherende organisaties of van een stichting en je hebt schaapherders die zijn zelfstandig en ik ben zelfstandig. En ik ben ook nog een hele aparte die gewoon rondtrekt. Wij trekken vanaf Epe tot aan Harderwijk. We zijn een rondtrekkende kudde.'

Nomadisch beroep

Schaapherder is een heel oud beroep: 'Ik denk dat het is voortgekomen vanuit de nomadische volken die de schapen al hadden. Je ziet ze nog in Mongolië. Een schaap levert vlees en wol. Vroeger was wol nog wat waard, het werd gebruikt voor kleding. Nu is het een afvalproduct, helaas, want het is een heel mooi product. Dan houd je vlees en begrazing over. En vlees is een bijproduct. Ik moet leven van het beheer dat ik pleeg.'

Staande slapen

Vroeger werkte Chris in de zwakzinnigenzorg, deed daar nachtdiensten. 'Dat is een heel ander leven. In het begin deed ik dat er ook nog wel bij. Ik was wakende wacht in de zorg, toen stond ik wel eens overdag bij de schapen te slapen. Vanaf dat ik mijn eigen kudde heb is het leven veel drukker, wel vooral druk met eigen dingen. Maar: er is geen betere baas, dan eigen baas. Ik wist waar ik aan begon, ik had al drie jaar in het veld gestaan. Eerst een jaar als invaller en daarna twee jaar bij een kudde in het Drentse Havelte.'

Een klap

En toen werd het 2001 en kwam de mkz-crisis. Chris zit dan met zijn kudde van vierhonderd schapen precies in de driehoek Zwolle-Deventer-Apeldoorn en is verplicht de kudde te laten ruimen. Hij heeft met alles wat hij in zich had er weerstand aan geboden, maar de overheid was onvermurwbaar. 'Dat was een drama, ik heb altijd heel verbaasd gestaan hoeveel dat met het gezin gedaan heeft. Ieder dier dat hier rond loopt komt een keer aan de haak te hangen en het liefste breng ik ze zelf naar de slager toe. Hier en daar mag er een dier blijven leven, maar dat zijn er maar twee of drie. We hebben een beetje voor de oude van dagen, die mogen daar

dan op. Dat zijn die paar hele speciale schapen die je zo af en toe tegenkomt. Maar dat ineens van de ene op de andere dag de overheid je bedrijf overneemt, dat heeft heel veel met ons gedaan. Het ging de overheid om de vleesexport, die liep gevaar als niet alle geënte dieren gedood zouden worden en zou helemaal plat komen te liggen. Onze vervolgschade is heel hoog geweest, we hebben er nog steeds last van en daar hebben we geen cent van weer gezien. We zijn tot aan de vaste kamercommissie van de Tweede Kamer geweest, maar niets mocht baten.' Op mijn vraag hoe je daar dan weer overheen komt zegt hij: 'Gewoon doordoen.'

Unieke kudde

Tussen de schapen staan ook prachtige langharige gehoornde geiten. 'Die schillen wat makkelijker de bomen. Die geiten hebben de schapen geleerd om bomen te schillen. Er zit een leervermogen in zo'n kop. Iedere kudde die gehoed wordt is op zich uniek, ze hebben een bepaald graasgedrag. Op een ander terrein heb ik ze gewoon berk leren schillen, het heeft me wel twee jaar gekost, maar het is me wel gelukt. Iedere koppel op zich is bijzonder. Dit is ook fokkerij. Een kudde is een bepaald systeem. Ik heb een discipline in de kudde zitten, dat heeft me twee jaar gekost voordat ik dat terug had. In het begin was het helemaal een drama, maar dat moet je gewoon weer langzamerhand opbouwen. Het heeft me negen jaar gekost en als laatste zetje heb ik een tattoo laten zetten. Dat was vorig jaar'. Op zijn arm prijkt een beeld van een kudde schapen met een hond. 'Dat was een betekenisvol moment. Het zit nou aan de buitenkant, het zit niet meer binnenin, ze eten me niet meer op.'

Flinke wond

Maar 'af en toe,' zegt Chris, 'op de meest onverwachte momenten, bijt het me nog in de kont. Maar ik ben 54, ik heb waarschijnlijk nog dertig jaar te gaan, dus dat kan ik ook nog

wel hebben. Je wordt gewoon allemaal beschadigd in je leven en de ene is een grotere beschadiging dan de andere en dit is een flinke wond. Ik vind het met name voor mijn jongens erg.' Chris heeft twee zoons. Zij waren acht en negen toen het gebeurde, 'dat is een kwetsbare leeftijd, maar ze zijn er wel goed uit gekomen.'

Maatschappelijke ontwikkeling

'Drie jaar geleden hadden wij vijf betalende terreineigenaren en nu hebben we er nog maar één, dankzij de bezuinigingen. We hebben nu nog de gemeente Harderwijk en nog een klein projectje bij Vitens en nu dan dit. Dat zijn allemaal kruimels, maar een hele hoop kruimels maken ook een brood. We hebben de afgelopen jaren heel vaak overwogen om te stoppen, maar de huidige situatie is er niet naar. Ik heb een achterneef die is ecooloog en studeert rechten en hij werkt nu als verpleeghulp, wat moet ik dan met m'n 54 jaar. Als ik m'n eigen cv lees zou ik mezelf niet eens aannemen. Zes procent van de vijftig-plussers die bij huis komen vindt weer een nieuwe baan, en dan zouden ze mij aannemen?! Nee dat doen ze niet, dus dat is geen optie. We gaan gewoon door, kijken of we nog werk kunnen krijgen. Ik heb een gesprek gehad met de Kroondomeinen, dat lijkt me wel wat. En toen ik in Apeldoorn woonde ging ik vaak naar de Asselse hei toe, dat vind ik nog steeds het mooiste stukje hei van Nederland, daar wil ik ook wel lopen.'

Chris kijkt naar zijn kudde. 'Het is de oudste vorm van veehouderij van west-europa, en de mooiste. Ik blijf iedere dag genieten van mijn schapen.'

AUTO'S

“Janneke, heb jij ook een jongen?” vraagt hij. Hij is vier jaar oud en hij wil alles over mij weten.

Ik twijfel even. Bedoelt hij of ik een vriend of man heb? Zijn grote broer geeft uitkomst.

“Wij hebben drie jongens.”

Ah, het wijsneusje wil weten of ik een speelkameraadje voor hem heb.

“Nee, ik heb geen jongen,” antwoord ik dus.

“Een meisje dan?”

“Nee, ook geen meisje. Ik heb helemaal geen kinderen.”

“O.” Hij kijkt lichtelijk beteuterd na deze teleurstellende mededeling.

Hij is vier jaar oud en de zomervakantie duurt hem iets te lang. Hele dagen spelen is fijn, maar bij gebrek aan buurjongetjes of -meisjes is hij veroordeeld tot voetballen en ruziën met zijn twee broertjes. Zijn grote broer is tweemaal zijn leeftijd en zijn jongere broertje de helft. Ze doen zo goed hun best, maar ze begrijpen elkaar niet altijd even goed.

Zijn moeder zucht.

“Ik kan niet wachten tot ze weer naar school gaan. Het is zo druk.”

Hoe gek ze ook is op haar kroost, ze heeft een zware dobber aan haar drie jongens.

“Soms zet ik de televisie aan om ze rustig te krijgen, maar uiteindelijk blij ik zelf altijd de enige die kijkt. De middelste is de wildste. Het enige dat hem soms even rustig krijgt, zijn z’n autootjes. Hij heeft er nu al veel, maar hij vindt ze geweldig.”

Even is ze stil.

“Als hij ze niet afbreekt,” zegt ze dan. “Nee, zes weken is écht lang.”

“Janneke, hoeveel auto’s heb jij?” Het jongetje wil nog meer over me weten.

“Ik heb er één,” lach ik. Zijn vader lacht nog harder.

“Natuurlijk heeft ze maar één auto,” zegt hij.

Het jongetje kijkt verontwaardigd.

“Maar ik heb er toch ook acht!”

Janneke Pelle werkt in zorg en horeca, is koorpianiste, recenseert theatervoorstellingen en geeft elke week Nederlandse les aan een inburgerende leeftijdgenote.

Bovenal houdt ze van mensen en hun verhalen.

Hierover schrijft ze op <http://weblog.theefiets.nl>.

Jongeren vinden **ZICHZELF** terug bij **MEK**

Bij Mek thuis in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba rook het vroeger vaak naar keywot, een traditioneel gerecht van gestoofd rundvlees. Dat kwam door Mek's moeder, die altijd in de keuken in de weer was met pruttelende pannen. Het was namelijk een zoete inval bij Mek thuis: de deur stond altijd open, voor iedereen. Want eten brengt mensen bij elkaar, dat wist moeder Ykeallo zeker. En die overtuiging werd dagelijks bewaarheid, wanneer de keuken zich weer vulde met familie en vrienden. En vrienden van vrienden. Voor een bordje keywot, maar vooral voor een dosis gezelligheid. Het gevoel van thuiskomen. Iets wat in geen restaurant op de menukaart staat.

Margriet Wesselink

En toen veranderde de wereld om Mek heen. Politieke spanningen zorgden ervoor dat de warme familieketen in Addis Abeba niet meer veilig was. In 1993 besloot hij te vluchten, zonder moeder Ykeallo, zonder zijn broers, zonder zijn vrienden. Na een lange tocht over het Afrikaanse land vol ontberingen, leidde zijn weg op een druilerige dag naar Schiphol. Zijn eindbestemming was bereikt, hij had geen richting meer. Zijn rijke leven gereduceerd tot de ene koffer in zijn hand. Mek was alleen.

Uit die ene koffer bouwde Mek langzaam een nieuw bestaan in Nederland op. Hij ging studeren. Maakte nieuwe vrienden. Vond zijn eigen huis. Kreeg kinderen. Werkte als succesvol ICT'er. Ontmoette een knappe Amsterdamse. En wist uiteindelijk zijn droom te verwezenlijken: een keuken met pruttelende pannen in de Amsterdamse Pijp. Zijn restaurant Azmarino als het middelpunt van de straat, waar buurtbewoners, vrienden en kennissen van diverse pluimage geregeld langskomen voor een bordje keywot of gewoon voor een gezellig praatje. "Ik heb alles", lacht hij dan wel eens, met een zeldzaam soort tevredenheid.

Het verschil

Maar aan die tevredenheid begon het plichtsbesef te knagen. Mek besloot dat het tijd was om iets terug te doen voor de maatschappij die hem een kans had gegeven om een nieuw leven te beginnen. Verloren jongeren een duwtje in de rug geven, net zoals mensen dat bij hem hadden gedaan. Want Mek had aan den lijve ondervonden dat dat het verschil kan maken voor de rest van iemands leven. Niet alleen tijdens zijn eigen eerste jaren in Nederland, maar ook later, toen hij ICT'er werd.

Bij het bedrijf waar Mek werkte, was plaats voor jongeren die niet zo goed wisten wat ze met hun leven aan moesten. Zoals

Raymond, een teruggetrokken jongen van Chinees-Nederlandse afkomst. Raymond was eenzaam; de televisie was zijn vader en de koelkast zijn moeder. Het was een slimme jongen die alles van computers wist, maar die ook dodelijk verlegen was. Mek nam 'm onder zijn hoede. Onder het motto 'Als ik het kan, kan jij het ook', leerde hij hem niet alleen een vak, maar ook discipline en structuur. Vertrouwen. Vriendschap. De verloren Raymond vond zichzelf. Hij kwam uit zijn schulp en werd zelfverzekerd. En wie zelfverzekerd is, heeft lef. Na jarenlang te zijn weggekropen achter zijn computer, ver weg van de buitenwereld, durfde Raymond nu zijn grenzen te gaan verleggen. Aan de universiteit, waar hij wordt opgeleid tot computerexpert. Zodat hij straks zijn droom kan verwezenlijken: een eigen baan met een eigen huis en misschien zelfs wel een eigen gezin. Meedoen met de samenleving, erbij horen. Het enige wat hij nodig had, was het duwtje in de rug. Iemand die richting gaf en die in hem geloofde. Iemand als Mek.

Samenwerken

En dat is wat Mek wil blijven doen: verloren jongeren laten zien dat je veel kunt bereiken, als je het maar probeert. Want als hij een fijn leven kan opbouwen vanuit één koffer, dan kan iedereen het.

In een huiselijke sfeer bij pruttelende pannen in een keuken gevuld met smakelijke geuren luisteren naar elkaar. Samenwerken. Elkaar vertrouwen, nodig zijn. Merken dat mensen je verwachten en het waarderen dat je er bent. Ergens bij horen. Zodat je terug wil komen, niet omdat het moet. Net als Mek's vrienden in Addis Abeba.

Eten brengt mensen bij elkaar. En in een sterk geïndividualiseerde samenleving als de onze, betekent dat net het verschil.

MEKSPACE

Restauranteigenaar Mek Ykeallo (43) werkt aan een plan om een restaurant op te zetten dat wordt gerund door jongeren die moeite hebben een plek in de samenleving te vinden. Mekspace wordt een plek in Amsterdam waar jongeren hun talenten kunnen ontdekken en uitbouwen in een veilige omgeving onder intensieve begeleiding van deskundigen. Maatschappelijk werkers, psychologen maar bijvoorbeeld ook ervaren chefs helpen de jongeren met het maken van een nieuwe start. Samen wordt gekeken naar hun mogelijkheden en beperkingen. Iemand die dodelijk verlegen is kan dan misschien beter niet in de bediening werken, maar hij of zij kan bijvoorbeeld wel floreren als assistent van een chef. Een plek veroveren in het restaurant is het begin van een plek veroveren in de maatschappij: de jongeren leren wat het betekent als er iets van je wordt verwacht en hoe je kunt blijven voldoen aan die verwachtingen. Hoe leuk het is om mee te draaien in samenwerking met andere mensen.

Mekspace wordt een knus huiskamerrestaurant waar niet alleen de gasten zich thuis moeten voelen, maar het personeel ook. De menukaart moet de samenstelling van het personeelsbestand weerspiegelen met gerechten uit de hele wereld. Van keywot tot bami, van stampot tot couscous. Regelmatig spelen er bandjes, op een groot tv-scherm kan even stoom worden afgeblazen met het spelen van games.

Mek is in gesprek met verschillende groothandels die interesse hebben in het sponsoren van Mekspace. Wanneer het restaurant zijn deuren opent, is nog onbekend.

Geef eens een ORIGINEEL, ZELFGEMAAKT *geldfiguurtje* cadeau!

U kent dat wel, dat er iemand jarig is, en dat ie alleen maar geld vraagt. Hoe kun je zoiets nu op een leuke, originele manier aanbieden? wel, dat treft, want deze maand in TREF een leuke oplossing: het gefiguurzaagde gelddametje. Je zou natuurlijk ook een ander figuur kunnen zagen uiteraard, bijvoorbeeld een Engelse bolhoedmeneer met een plu. Of een kind met laarsjes en een plu. Of een clown met plu. Die plu is namelijk essentieel: daar kun je leuk papiergeld voor vouwen. Vraag is natuurlijk: hoe maak je zoiets? Welnu, hier volgt de uitleg:

Men neme een figuurzaag(machine), een stuk MDF-plaat van 4 mm dik, een potlood, een kwast, wat verf, wat lijm, geld (munten en papier), een verbanddoos, twee eetlepels creativiteit, drie snufjes geduld en vijf ons doorzettingsvermogen.

Men neme een eetlepel creativiteit en tekene op de MDF-plaat een achtergrondvorm, naar eigen inzicht. Men neme nog een eetlepel creativiteit en tekene op de MDF-plaat een voorgrondtype naar eigen inzicht. Men probe de figuren uit te figuurzagen. Men pakke de verbanddoos en verbind de duim waar men per ongeluk in gezaagd heeft. Men neme ondertussen een snufje geduld. Men neme opnieuw de figuurzaag en probe het opnieuw. Met gooie de boel niet uit het raam, maar roere een ons doorzettingsvermogen door een glas melk en drinke dit op. Vervolgens probe men het opnieuw. Dan schildere men de boel met kwast en verf, neme ondertussen fasegewijs de rest van het doorzettingsvermogen en het geduld, plakke het in en op elkaar en vijf weken later hebbe je een prachtig cadeau!

Makkie toch? De ontvanger zal vreugdevol een gat in de lucht springen bij het ontvangen van een dergelijk origineel cadeau!

Heel veel succes gewenst!

Het **LEVEN** van **ROBERT**

Ik verkeerde deze week in het gezelschap van enkele ouderen. Zij waren zeer geanimeerd in gesprek met elkaar. Ze keken terug op hun jeugd en waren van mening dat hun jonge jaren de mooiste van hun leven waren geweest.

Die week daarvoor had ik een kennismakingsgesprek gevoerd met een jonge knul, Robert. Hieronder leest u een kort verslag van zijn jeugd.

Het leven van Robert:

1988 geboren
1990 moeder overleden
1991 pleeggezin 1
1992 pleeggezin 2
1993 vader hertrouwd, Robert woont weer thuis
1994 opa en oma, het klikt niet met zijn stiefmoeder
1995 pleeggezin 3
1996 kindertehuis
1997 kindertehuis
1998 pleeggezin 4
1999 pleeggezin 5
2000 kindertehuis
2001 kindertehuis
2002 kindertehuis
2003 kindertehuis
2004 kamertrainingscentrum
2005 Jeugdgevangenis
2006 Jeugdgevangenis
2007 dak- en thuisloos
2008 detentie en dak- en thuisloos
2009 detentie en begeleid kamerwonen
2010 begeleid kamerwonen
2011 dak- en thuisloos

Stel nou dat je jeugdijaren inderdaad de mooiste jaren van je leven zijn, hoe ziet dan de toekomst van deze jongen er uit?

*Jenny Kamps is deskundige op het gebied van
wonen en werken met zwerfjongeren*

GELUK heeft te maken met hoe je erin staat

Marijke Mosterman

De ene helft van je leven in Bosnië en de andere helft in Nederland. Angelina Bozic (42) leefde in twee werelden. En dat doet ze nog. 'Toen ik veertig werd zat ik tijdens een vakantie op een schommelbankje op de veranda van mijn vaders huis in Kroatië en ik dacht: wat wil ik met mijn leven. Terug naar minder luxe en meer rust en ontspanning, of in Nederland blijven met veel mogelijkheden maar nog veel meer stress?' Een moeilijke vraag...

'Het eerste wat ik mij herinner is dat m'n grote zus, twee jaar ouder dan ik, van school thuis kwam met een leesboek met plaatjes', vertelt Angelina. Ze werd geboren in het Bosnische Sanski Most, wat zoveel betekent als Brug bij de rivier Sana. 'Ik was zo nieuwsgierig! Samen met haar leerde ik lezen en schrijven. Toen mijn moeder doorhad dat ik gewoon met m'n zusje mee leerde, mocht ik ook naar school.' Angelina was gek op haar moeder. 'Het was een wijze vrouw, met een ruime blik op de wereld. Ze was wel streng: als we iets deden wat niet mocht, moesten we een takje halen en dan kregen we op de bips. Maar ze legde goed uit waarom iets wel of niet mocht, ze leerde ons nadenken en ze was er altijd voor ons. Ik heb altijd een zwak voor mijn lieve moeder gehad. Mijn vader was anders, die was ook heel streng, maar daarbij heel gesloten. Mijn twee zusjes en ik waren bang voor hem.' Hij was techniekdocent en conciërge op een school in de buurt. 'Als we niet naar hem luisterden, kon hij heel boos worden en dan kregen we straf. Maar mijn moeder kon hem goed aan, ze nam het voor ons op en beschermde ons als mijn vader te streng deed. Hij was ook jaloers. Mijn moeder mocht bijvoorbeeld niet naar een andere man lachen, ook al was het gewoon om een grapje. Ze waren een heel mooi stel, alsof ze zo uit een zwartwit-film uit de jaren '50 waren weggelopen, maar ze hadden niet zo'n goed huwelijk. Ooit deed mijn moeder haar beklag bij haar moeder, mijn oma. Ze wilde weglopen. Maar mijn oma zei: ga terug naar je man en drie kinderen, dat is de plek waar je hoort. Ik denk trouwens dat mijn oma zelf ook niet gelukkig was. Mijn opa hield wel van een glaasje sliwowitz en ook wel van de vrouwtjes. Hij zat vaak bij de buurvrouw. Maar mijn oma was een introverte, vrome vrouw. Ze kon haar gevoelens niet uiten en scheiden was er niet bij in een katholieke familie.' Angelina's moeder deelde haar gevoelens van ongenoegen altijd ongenueanceerd met haar drie dochters. 'Ik weet niet of dat wel zo goed was', zei Angelina. 'Je keert je daardoor tegen je eigen vader.'

Machinetechniek

ONDANKS alles groeide Angelina voorspoedig op. Een rustig meisje, introvert, net als haar vader. 'We werden streng opgevoed en we hadden niet veel, maar je wist wel waar je aan toe was', zegt ze. 'Mijn ouders deden wat hen het beste leek en wat in hun vermogen lag. We hadden geen speelgoed en fietsen waren er niet, we liepen altijd naar school. Maar we hadden plezier: in de winter maakten we glijbanen op straat, en als je dan 's avonds moe in bed lag, had je nog altijd het

gevoel dat je gleeed. In de zomer hadden we drie maanden vrij en dan gingen we altijd naar de rivier. We leerden onszelf zwemmen, we roosterden maïskolven op een kampvuurtje, er werd geflaneerd en gitaar gespeeld. Het was er goed en gezellig, in Sanski Most.' Er was geen luxe thuis, maar de familie Bozic had wel altijd te eten. 'Er waren kippen en varkens die we zelf slachtten, mijn moeder bakte brood en we hadden een uitgebreide groentetuin.' Na de achtjarige lagere school ging Angelina op 14-jarige leeftijd de opleiding Machinetechniek volgen. 'Je had de keus uit drie richtingen. Mijn zus leerde naaien, dat wilde ik niet. Mijn vader wilde ook niet dat ik de chemische richting deed, want daar zat een corrupte professor die me alleen voldoende zou geven als mijn vader klusjes voor hem opknapte aan z'n huis. Dus toen deed ik Machine-techniek. Daarmee leerde ik machines en technische apparaten ontwerpen en tekenen. Ik weet niet of ik dat leuk vond, dat vroeg ik me helemaal niet af. Ik deed het gewoon.' Na vier jaar kreeg ze haar diploma. 'Toen wilde ik informatica gaan doen. De familie zamelde geld in voor mij, zodat ik kon studeren in Novi Sad in voormalig Servië, waar ik bij een tante in de kost kon. Maar het ging allemaal niet door. Eigen volk eerst, zeiden ze daar, dus ik werd uitgeloot.' Ze bleef thuis wonen en deed af en toe seizoenswerk in een hotel aan de Adriatische zee. In 1991 begon de oorlog in Joegoslavië. Angelina was 21 jaar.

Verdrietige tijd

'Het was heel erg', vertelt Angelina. 'Ik was altijd bang. Als je buiten de metalen container hoorde, zat je al rechtop in bed. 'Mensen met wie je gewoon altijd was omgegaan, keerden zich tegen je. De moslims met wie je op school had gezeten waren ineens de vijand, evenals de protestanten bij je in de straat. Zelfs in mijn eigen familie ontstond haat en nijd, zoals bij mijn katholieke tante die met een protestantse oom was getrouwd en hun kinderen. In onze buurt waren wij in de minderheid. Het was vreselijk. Je durfde ook niets meer te zeggen. Je zou denken dat we daarvoor in ons communistische land ook niet veel konden zeggen, maar het was niet zo als in de Sovjet Unie. Vrijer, denk ik. Maar door de oorlog werd alles anders.' Het gezin besloot te vertrekken uit Bosnië. Angelina ging als eerste, alleen. 'Het was heel verdrietig, ik wil liever niet meer herinnerd worden aan die tijd, het is te pijnlijk.' In 1993 kwam Angelina in een opvangcentrum in Nederland terecht. Het was volgens haar minder erg dan het van buitenaf lijkt. 'We zaten in een soort zomerhuisjes. Het was er warm, we hadden een dak boven ons hoofd en we kregen te eten.'

Wat wil je nog meer?’ Uiteindelijk kwamen ook Angelina’s zussen en haar moeder naar Nederland. Haar vader en de rest van de familie emigreerden van Bosnië naar Kroatië.

Ljubi tata

Angelina’s moeder werd ziek. Ze kreeg lymfeklierkanker en Angelina zorgde voor haar tot ze in 1997 op 47-jarige leeftijd overleed. Daarna werd Angelina zelf ziek. ‘Ik weet niet precies wat ik had, men zei dat ik aan depressies leed.’ Niet raar, met alles wat ze mee had gemaakt. ‘Ik ging naar een psycholoog en leerde over m’n gevoelens te praten. Dat kon ik helemaal niet. Mijn zusje is heel anders, die ziet een kindervagen op straat en dan gaat ze kijken en dingetjes zeggen tegen zo’n baby en dan loopt ze helemaal te stralen. Ik heb dat niet, ik ben veel stugger en kan bijvoorbeeld echt niet met kinderen omgaan, alhoewel ik dat inmiddels wel heb aangeleerd. Maar het zit er bij mij niet echt in, wat dat betreft lijkt ik op m’n vader, denk ik. Hij zal ook nooit zeggen: ik hou van je. Als ik hem bel zegt hij wel: “ljubi tata”, dat zoiets betekent als “kusjes van papa”, maar dat is dan ook alles. Wij zijn doeners, hij en ik, niet denkers en voelers.’ Angelina leerde veel bij de psycholoog. Grenzen stellen, nee zeggen en zich uiten. Ondertussen ging ze bij een welzijnsinstelling werken. ‘Hier in Nederland was men erg behulpzaam, we werden goed begeleid. Ze vroegen me wat ik verder wilde gaan doen en ik zei dat ik informatica wilde leren. Dat raadden ze me af omdat er geen werk in te vinden zou zijn. Toen ben ik me in de financiële administratie gaan verdiepen bij een welzijnsinstelling. Daar leerde ik mijn huidige vriend kennen.’

Blijven ontwikkelen

Inmiddels heeft Angelina het Praktijkdiploma Loonadministratie behaald en vorig jaar rondde ze de vakopleiding Payroll Services met succes af. Ze woont nu samen met haar vriend en is administrateur in zijn bedrijf. Daarnaast is ze een succesvol freelance loonadministrateur. Maar ze wil zich nog verder ontwikkelen. ‘Als loonadministrateur moet je altijd bij blijven leren. Ik wil bijvoorbeeld Loket.nl leren, dat is een online systeem voor loonadministratie en dat heeft de toekomst. Verder zou ik als hobby nog wel interieurverzorging willen doen, of visagie of modeontwerp; iets met vormgeving. Ik wil als ik zestig ben geen spijt krijgen van de dingen die ik wel wilde doen, maar niet heb gedaan.’

Dubbel

Als kind had Angelina een heel ander leven voor ogen. ‘Ik wilde wel advocaat worden, gewoon in Bosnië. Ik had nooit verwacht dat het zo anders zou lopen door de oorlog. Ze zeggen hier wel

ANGELINA

eens dat ik veel bereikt heb voor een buitenlander. Maar zo zie ik het niet. Je komt ergens, je weet niet wat je te wachten staat. Je weet alleen dat wat je achter hebt gelaten niet goed was. Verder ben je jong en flexibel, de drang om te overleven is heel erg aanwezig. Achteraf gezien was het mischien moeilijk, maar ik heb het niet als zwaar ervaren. Ik ben een doorzetter en kijk liever vooruit dan achteruit. Ik ben op mijn manier gelukkig, maar ik ben niet iemand die zichzelf snel op de schouders zal kloppen. Gelukkig zijn heeft eigenlijk ook niets te maken met wat je hebt, of met wat je doet, maar hoe je erin staat. Ik ben zelfstandig en onafhankelijk en kan mezelf redden. Toch is het lastig om met die twee werelden te leven. Als ik zou moeten kiezen tussen Kroatië, met minder luxe, meer bureaucratie, gaten in de weg, maar meer rust en ontspanning, of Nederland met de rijkdom en hoge standaard van leven, maar veel meer stress, dan denk ik dat ik mischien toch wel het liefste samen met mijn vriend naar Kroatië zou willen emigreren. Die twee werelden, dat dubbele: het blijft moeilijk.’

Thijs Mosterman is fotograaf in wording. Hij wil de dingen graag op een andere manier laten zien: zoals ze ook zijn, maar in de regel nooit worden bekeken.

JOLANDA & JACCO

‘NATURISME geeft een HEERLIJK VRIJ gevoel’

Jolanda en Jacco van Deutekom zijn sinds 2004 de eigenaren van Terme d'Astor, een naturistencamping in de Franse Dordogne. Daarmee kozen ze voor persoonlijk geluk. ‘Voor ons is bloot zijn volkomen gewoon.’

Naturistencamping Terme d'Astor ligt iets ten zuiden van de Dordogne, de rivier die haar naam aan deze heuvelrijke regio in Frankrijk heeft gegeven. In de zomer schijnt de zon volop over indrukwekkende kastelen, pittoreske dorpjes, landelijke weggetjes, bossen en velden. De camping ligt heerlijk rustig tussen het groen. 's Nachts roepen de uilen, vroeg in de ochtend zie je reeën door de omringende weilanden lopen. Sinds acht jaar zijn Jolanda en Jacco van Deutekom de eigenaren van dit idyllische plekje. Maar ze komen hier al bijna

hun hele leven. ‘Mijn ouders hebben dit verlaten landgoed in 1979 gekocht’, vertelt Jacco. ‘Ze begonnen hier in hun vakanties een naturistencamping, naast hun gewone werk. Met naturisme hadden ze al ervaring opgedaan bij het naaktstrand in Den Helder. Destijds was bloot recreëren in Nederland nog verboden, het was echt een pionierstijd.’ Jolanda lacht: ‘Net zoals in die film ‘Le Gendarme de Saint-Tropez’, met Louis de Funès. Als iemand politie te paard zag, werd er gefloten en trok iedereen vlug zijn kleren aan.’

Mathilde van Hulzen

Spannend

Jacco en Jolanda werden beste maatjes in de eerste klas van de middelbare school. Hij was twaalf, zij dertien. Na twee jaar kregen ze verkering. Jolanda: 'Met zestien mocht ik 's zomers voor het eerst met Jacco mee naar de camping van zijn ouders in Frankrijk, ik vond het heerlijk. Mijn ouders wisten trouwens helemaal niet wat een naturistencamping was. Ze dachten dat je daar vogels ging bekijken of zo. Drie jaar lang heb ik het verzwegen, toen heeft Jacco het toch maar uitgelegd. Best spannend, want ik ben in een conservatief gezin opgegroeid.' Jolanda's ouders reageerden echter anders dan verwacht. 'Ze kwamen naar de camping en toen kreeg ik op mijn kop dat ik het niet eerder had verteld. Ze vonden het geweldig. Mijn ouders komen inmiddels al 25 jaar en helpen mee in het voor- en naseizoen.'

Niet meer terug

Na de middelbare school kreeg Jolanda een goede baan bij een bank. Jacco werd IT'er en verdiende riant. 'Maar na een jaar werd ik er gek van om de hele dag in een kelder opgesloten te zitten, achter zo'n computerscherm. Dus zijn we hierheen getrokken.'

Al snel kwamen er kinderen en toen bleek de camping te klein om er twee gezinnen van te onderhouden. Beiden wilden echter niet meer terug naar Nederland. Jacco zette een aanne-mersbedrijf op en Jolanda ging bij een 'textielcamping' even verderop werken.

Acht jaar geleden kwam er een telefoontje van Jacco's vader: of ze de camping niet wilden overnemen. 'Omdat ons hart hier lag en we het niet graag verkocht zagen aan een ander, zijn we erin gesprongen', zegt Jacco.

Nog een reden is hun gehandicapte zoon van inmiddels 17, voegt Jolanda toe. 'Die jongen houdt van eten, drinken, mensen, kortom het hele leven. In de weekeinden en vakanties komt hij bij ons en dan crosst hij fijn met zijn elektrische rolstoel over het terrein. Hier kunnen we er altijd voor hem zijn.' Deze zoon gaf de doorslag. 'Klopt, anders hadden we het waarschijnlijk toch niet gedaan', knikt Jacco. 'We wisten al hoeveel werk een camping is en hoe weinig je verdient. We kozen dus voor persoonlijk geluk.'

Gek op mensen

Op de vraag wat hen zo aantrekt in het naturisme, kijken ze elkaar even hulpeloos aan. 'Dat kan ik na al die jaren nog steeds niet goed uitleggen', bekent Jacco. 'Je moet het zelf ervaren. Het gaat niet alleen om het bloot zijn, maar om het contact met de natuur en met andere mensen. Dat is anders, zonder kleren aan. Naakt zien we er namelijk allemaal hetzelfde uit. Je weet niet wie je tegenover je hebt, een dokter of arts of de postbode. Verschillen in komaf en sociale status vallen weg. Zo maak je sneller en prettiger contact.'

'Ik ben gewoon gek op mensen', vult Jolanda aan. 'Mensen zijn uniek. Achter elk mens zit een verhaal en ook achter elk gezin. Dat vind ik mooi. Kijk, gasten komen hier vermoeid en vaak gestrest aan, je moet ze op de juiste manier benaderen. Ik ben dus een maatschappelijk werkster, verpleegster, barvrouw, kokkin, tuinvrouw... noem maar op. In de loop der jaren hebben we prima met mensen leren omgaan. Ik zie dat het niet goed gaat met iemand of dat er iets niet lekker loopt in een gezin. Omdat dit een kleine camping is én omdat het

een naturistencamping is, heb je veel persoonlijker contact en kun je die zaken bespreken. En verder ben ik gek op de natuur, daar zit je hier middenin. Naturisme geeft me een heerlijk vrij gevoel.'

Commercieel

Jolanda en Jacco hanteren bewust geen reglement op de camping, ook al wordt daar de laatste jaren wel eens om gevraagd. 'Naturisme betekent ook dat je elkaar durft aan te spreken. Als iemand bij mij komt klagen dat zijn buurman snurkt, krijgt hij van mij te horen dat ie er zelf iets van moeten zeggen tegen die persoon. Daar heb je toch geen reglement voor nodig? Hier sta je met zijn allen bloot onder de douche zonder gedoe en dan ben je toch te bang om elkaar ergens op te wijzen. Daar snap ik niks van, doe dan een broek aan.'

Jacco stelt dat het echte naturisme niet meer bestaat. 'Vroeger was het allemaal non-profit en in verenigingsverband. Mensen kwamen bij ons de poort door en vijf minuten later waren ze aan het werk op het terrein. Koken deed je met zijn allen. Zo gaat het al lang niet meer. In feite is het nu naaktrecreatie.'

Die verandering zette door met de komst van het zwembad op de camping. 'Toen gingen kinderen om ijsjes vragen', herinnert Jolanda zich. 'Die investering dwóng ons ook om geld te verdienen met horeca', erkent Jacco. 'We zijn dus een commercieel terrein. Maar dat geldt momenteel voor alle campings, naturistisch of niet.'

Een beetje jammer vinden ze het wel. 'Maar ja, de hele maatschappij is tegenwoordig zo', verzucht Jolanda. 'Kinderen konden vroeger uren spelen met zand en water, nu zitten ze met een spelcomputer voor hun neus. Als de stroom of het internet een keer uitvalt, slaat de halve camping op hol.'

Waardering

Hun uitstekende relatie met de plaatselijke bevolking is gelukkig nooit veranderd. 'Sowieso bemoeien de mensen hier zich niet met wat je op je eigen terrein doet', legt Jacco uit. 'Over het naturisme hebben ze dus geen mening. Ze vinden het wel leuk dat de camping goed draait, omdat ze zien dat je er hard voor werkt. Als je hier als rijke stinkerd komt, is het anders. Maar onze familie heeft dit vanuit het niets opgebouwd, dat waarderen ze.'

Jolanda vertelt dat Jacco's moeder daar een belangrijke rol in heeft gespeeld. 'Echt een kei van een wijf. Die ging overal zelf op af en zat met die Franse kerels aan tafel pastis te drinken. Heel bijzonder, want vrouwen stonden hier in die tijd nog achter het aanrecht en mochten nergens over meepraten. Zij heeft dus de basis voor de camping gelegd. Ze is mijn grote voorbeeld. Net zoals zij ging ik ook wel eens de burens gratis helpen, voor de integratie. Jacco's moeder overleed in 2003 en ik vervloek haar wel eens dat ze er niet meer is.'

De kinderen van Jacco en Jolanda zijn geboren en getogen naturist, al heeft hun andere zoon een opstandige periode gehad tijdens de puberteit. Nu staat hij achter de bar. 'Glenn is onze rots in de branding', lacht Jolanda. 'Of hij de camping gaat overnemen? Dat betwijfel ik, hij studeert in Bordeaux. Nu we wat ouder worden, kijken we wel rond naar een eventuele opvolger. Maar dat is een tienjarenplan, minstens. Voorlopig zijn we nog een gezellig familiebedrijf.'

TREF *actueel* MAGAZINE

mensen van om de hoek

HEBBEN?

Neem 'n **TREF**
abonnement!

Voor 45,00 euro*
ontvang je tenminste
tien nummers per jaar.

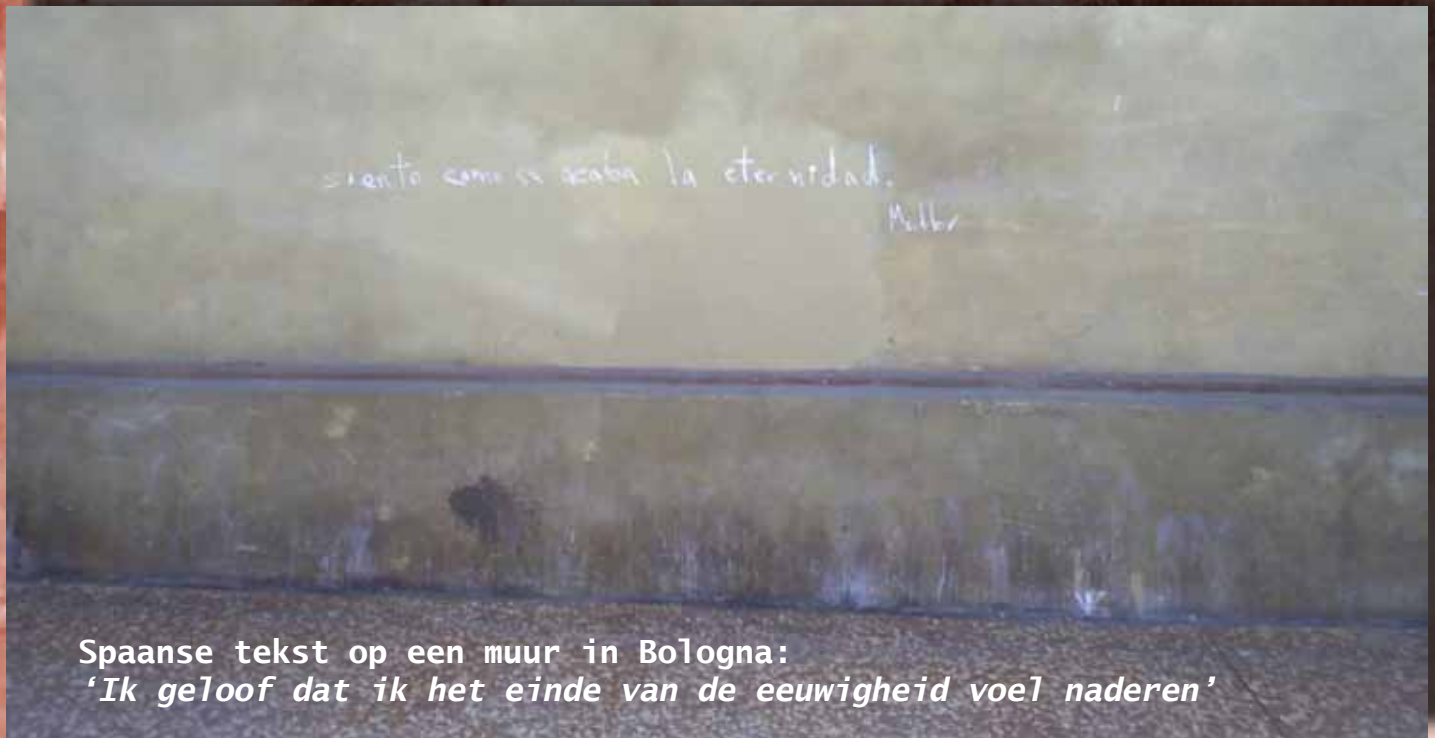
Maak dit bedrag over op
bankrekeningnr. 656 003 413
t.n.v. Marijke Mosterman
Journalistieke Producties
onder vermelding van
TREF, je naam en je adres
inclusief postcode.

TREF wordt je
maandelijks toegezonden.

*Buiten Nederland in overleg,
mail: info@TREFmagazine.nl

*Het is ook ERRUG leuk om een
abonnement cadeau te geven!*

Spaanse tekst op een muur in Bologna:
'Ik geloof dat ik het einde van de eeuwigheid voel naderen'

Op een **DAG** in **AMSTERDAM**

'Vuuuuuuuile VIEZERIK! Smeerlap! Gore vuillak!' Het kleine oude vrouwtje in de regenjas baant haar boze weg door de Pijp, elke dag hetzelfde rondje en elke dag even fanatiek foeterend op iedereen die haar pad kruist. De meeste mensen kennen haar luidruchtige scheldkanonnades en laten haar stoïcijns begaan. Een enkeling draait zich woedend om en kankert een potje terug. Dat zijn de mensen die zich kennelijk aangesproken voelen.

Vandaag trof ik haar op de Albert Cuyp. Ondanks de zomerdrukke kondigde haar geraas haar al op ruime afstand aan. 'Moet je opletten', zei een marktkoopman verheugd tegen zijn klanten. 'Daar komt onze schreeuw-oma!' Trots maakte hij een armgebaar richting deze schijnbaar demente, eenzame vrouw. De toeristen hielden vol verwachting hun adem in en lieten hun zakken friet even onberoerd. Daar kwam ze dan, onze eigen schreeuw-oma. Ze stelde niet teleur. Als attractie voor de dagjesmensen.

Margriet Wesselink

Beter één teken
aan de wand,
dan tien teken
aan het been.

HANNEKE

Een **MACHTIG** mooi plekje **vol** **FAMILIEGESCHIEDENIS**

Marijke Mosterman

Als huizen konden spreken, zouden ze heel wat te vertellen hebben. Vooral oude huizen, zoals het huis waar Hanneke Hamer, haar gezin en haar zuster wonen. Ooit het koetshuis van het buitenverblijf Huize Boschwijk van de schrijver en dichter Rhijnvis Feith, nu een monumentale twee-onder-een-kap, omringd door een prachtige tuin met bongerd. Hanneke woont er al haar hele leven. Ze vertelt het verhaal van de drie generaties die het er niet gemakkelijk hadden, maar toch hun hart hadden verpand aan deze bijzondere plek.

‘**D** ‘De eerste steen gelegd door O.R. Feith 1839’ staat er op de achtergevel van het koetshuis, daar waar de koetsen naar binnen reden. Ontko Rhijnvis Feith was een van de nazaten van de beroemde dichter. ‘Oorspronkelijk woonden in het koetshuis de tuinier en de koetsier’, vertelt Hanneke (53) die de geschiedenis van het huis van haver tot gort kent. ‘Het gedeelte van de koetsier was klein, hij woonde als het ware bij zijn paarden. Er is nog steeds een muur van wel veertig centimeter dik, zodat de paarden er niet achteruit doorheen konden trappen. En we hebben altijd de oude ingebouwde paardentuigenkast in ere gehouden. Het grotere gedeelte aan de zuidwestkant was voor de tuinman, die groente en fruit

verbouwde in de moestuin, de bongerd en de druivenkas, en de tuinen bijhield.’ Het geslacht Feith woonde er tot de jaren ’20 van de vorige eeuw. Daarna werd het een tiental jaren verhuurd. ‘Uiteindelijk besloot men het te verkopen. En omdat niemand destijds de vraagprijs van 20.000 gulden kon opbrengen, werd het landgoed van zo’n twintig hectare met gebouwen, bos en land in kavels verkocht.’ Hanneke’s opa, een slager, kocht het gedeelte met het koetshuis voor 10.000 gulden. ‘Hij wilde er een slachthuis beginnen, maar daarvoor kreeg hij geen vergunning’, weet Hanneke. ‘Hij heeft het een aantal jaren verhuurd aan een boer, maar in de jaren ’50 zijn ze er zelf gaan wonen.’ Toen de zoon trouwde, trok die met zijn vrouw in het kleinere woongedeelte.

Altijd maar ploeteren

‘Eerst werd er een dochter geboren, mijn oudste zus’, vertelt Hanneke. ‘Toen kwam mijn broer Roelof. Een vriend van mijn opa, die behalve veehandelaar onder andere magnetiseur was en Hokiepokie werd genoemd, zei toen hij Roelof zag: “die jongen is niet goed en hij wordt ook nooit goed.” Mijn ouders waren natuurlijk helemaal overstuurd. Ze belden de huisarts en die zei dat hij het al wel wist maar niet had durven zeggen, omdat Roelof de stamhouder was en hij bang was dat het hun zoveel verdriet zou doen. Roelof had het syndroom van Down en was blind. Hij is verstandelijk altijd op het niveau van een baby gebleven. Het was zwaar voor mijn moeder. Toen had je nog geen instellingen die de zorg voor dergelijke kinderen overnamen. Ze heeft 32 jaar voor hem gezorgd. Ze tilde hem uit de box en verschoonde hem, want hij kon niets, alleen maar een paar pasjes lopen. Uiteindelijk hield ze het niet meer vol, en zelfs toen vond ze het verschrikkelijk om hem te moeten loslaten. Terwijl hij het heel goed heeft gehad in de instelling waar hij tot het eind van zijn leven woonde.’ Hanneke’s moeder had het sowieso zwaar. ‘Mijn opa was diabeet en had het “aan z’n water” zoals ze prostaatklasten destijds noemden, en mijn oma dementeerde heel erg. Ze hadden een soort kooi voor haar gebouwd waarin ze ’s nachts kon slapen, want anders liep ze steeds naar het spoor. Toen in 1968 de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten werd aangenomen, was ze in het nieuws als de eerste vrouw die er gebruik van maakte. Ze ging naar een verzorgingshuis.’ Hanneke’s moeder heeft haar hele leven lopen zorgen. ‘Zelfs mijn opa, die toch altijd vond dat je niet te snel moest zeuren, erkende dat ze teveel moest ploeteren en besloot dat ze een wasmachine kon kopen’, vertelt Hanneke. ‘Dat was geen overbodige luxe. Mijn moeder werkte keihard, ze melkte ook de koeien. Maar ze klaagde nooit en ze vroeg ook nooit hulp. Mijn oudere zus moest al snel meehelpen. Die heeft nooit kind kunnen zijn. En nu loopt ze nog voor iedereen te zorgen.’

De bollige koe

De familie had het niet makkelijk, maar toch was er genoeg ruimte voor plezier. ‘We gingen nooit op vakantie, dat deed je toen niet’, vertelt Hanneke. ‘Maar we gingen wel eens naar de speeltuin, of we maakten een busreis van een dag van koopzegtjes die we spaarden. Ik was hier altijd met meiden in de buurt aan het spelen: we maakten boomhutten of tenten. We waren altijd buiten. En mijn vader maakte pijl en boog voor ons, of een katapult. Hij knoopte in de winter heel strak de doorlopers onder m’n laarzen en dan droeg hij me op z’n rug naar het ijs. Drie meter later zaten die dingen alweer dwars naast je voeten en dan riepen we weer: paaaa! Hij werd er niet goed van.’ Hanneke herinnert zich dat ze een keer met haar vader meeging om een bollige koe naar de stier te brengen. Ze was een jaar of zeven. ‘Het was ongeveer een kilometer verderop. Héén wil zo’n bollige koe wel, binnen twintig minuten waren we daar. Als kind mocht je niet zien wat er gebeurde. De boerin riep je binnen voor een koekje, en terwijl je daar zat, keek ze steeds uit het raam hoever het al was. Op een gegeven moment zei ze: “kom maar kind, het is klaar”. Maar we waren iets te vroeg: ik zag de stier nog net van de koe af gaan. Op de terugweg liep ik te mopperen en te zeuren. De koe was ook dwars, die wou terug naar de stier. Ik moest haar aanjagen, maar dat deed ik niet, chagrijnig als ik was. Mijn vader werd het zat. Hij zei: “En nou is het afgelopen, wat heb je nou toch?” Ik zeg: “Nou ja, moeten we dat hele eind lopen en die stier kijkt de koe alleen maar even op de rug en dan kun je weer naar huis!” Hanneke lacht. ‘Dat heb ik dus echt mijn hele leven moeten horen.’

Pa’s vindingrijkheid

Als kind mocht ze wel meer dingen niet zien. ‘Ze wilden ons ook niet bij het slachten van koeien hebben. Dat gebeurde met een schietijzer. Dat zetten ze op de koe z’n kop en dan

sloegen ze met de hamer de pin erin. Op die manier waren ze meteen weg. In de toptijd werden er zo'n twee koeien per week geslacht. We hadden destijds ook varkens en kalveren. We waren een echte biologische boerderij.' Je zou denken dat ze het beste vlees aten. 'Maar dat was niet zo. Het beste vlees was voor de klanten. Op zaterdag ging wat overbleef naar de mensen die te arm waren om vlees te kopen. En wij kregen het vlees dat niet meer verkocht kon worden. Alleen op zaterdagavond bracht mijn vader een biefstukje mee en dat verdeelden we dan. Kleine stukjes, stippen in de jus. Heerlijk was dat.' Hanneke was trots op haar vader. 'Hij was heel vindingrijk. Hij had bijvoorbeeld zelf een jakobs ladder bedacht, waarmee hij hooibalen op de hooizolder kon transporteren. Hij had een oude brandweerslang bij de kazerne opgehaald en daar twee haken aan gemaakt, en het geheel aan de aandrijf-as van de trekker gekoppeld. Iedereen lachte hem uit, maar later wilden ze hem allemaal lenen. Hij bedacht altijd overal wat op. We hadden een geit die gemolken moest worden en toen hij in de zestig was en alles wat strammer werd, maakte hij een hele stellage waar die geit dan op moest lopen, zodat mijn vader hem op buikhoogte kon melken. Pa zocht overal een oplossing voor.'

De liefde

Nadat haar opa en oma respectievelijk in 1967 en 1969 waren overleden, verhuisde het gezin naar het grotere gedeelte van het huis. Het kleine gedeelte verhuurden ze aan verpleegsters en artsen in opleiding die in het nabijgelegen ziekenhuis werkten. Hanneke groeide voorspoedig op. Op een gegeven moment kwam er een jongeman bij het koetshuis om een paardentrailler te schilderen. 'We hadden veel aanloop, er was altijd volk', vertelde Hanneke. 'Maar deze jongeman leek me wel wat. Hans heette hij. Eerst wilde een vriendin van me er werk van maken, maar toen zei ik: ho eens even! En het klikte. We gingen op zoek naar een huis, maar ik vond het verschrikkelijk, die benauwde straten in de stad. Ik moest van me af kunnen kijken. En toen heb ik aan mijn vader gevraagd of we niet in het koetsiersgedeelte van het koetshuis konden wonen. Hij moest eerst goed nadenken, maar toen ging hij toch akkoord.'

Gek op mensen

In 1984 kregen Hans en Hanneke een dochter. 'Meteen toen ze geboren was bleek ze een hartafwijking te hebben. Acuut werd ze naar het academisch ziekenhuis in Groningen gebracht, wij bleven in Zwolle. Toen ze daar aankwam had ze een hartstilstand. De kindercardioloog is haar meteen gaan reanimeren. Ze bleek de rechter hartkamer te missen en er was geen verbinding tussen de longen en het hart. Het was een totaal nieuwe situatie die de artsen nog nooit eerder meegemaakt hadden. Toen ze twintig uur oud was, hebben ze haar geopereerd. Uit een slagader die ze onder het sleutelbeen weghaalden, maakten ze een verbinding, een

shunt, van hart naar longen. De kinderarts hier zei dat we nergens op moesten rekenen, want hij had in de 35 jaar dat hij in het vak zat nog nooit zoiets meegemaakt. Maar het ging goed. De operatie werd gedaan door een piepkleine, Chinese vrouw, een thoraxchirurg. Zij kreeg de minuscule operatie met haar kennis en haar behendige kleine vingers voor elkaar. Het was echt wel een wonder.' De artsen kregen een zwak voor haar. 'Als ze in het ziekenhuis komt, gaan ze allemaal kijken. Ze is de eerste die zo'n operatie heeft ondergaan. Toen ze vier jaar was is ze nogmaals geopereerd. Het zou de definitieve operatie worden, maar toen is besloten dat er een laatste operatie moest komen als ze volgroeid zou zijn. Dat is gebeurd toen ze 25 was, ze heeft nu een pacemaker. Bij de kindercardioloog die destijds haar leven heeft gered, is ze tot haar achttiende onder controle geweest. Hij heeft een speciale band met haar.' Marjolein is een pionier, ook nu nog. 'Ze is nu 28 jaar en niemand weet hoe het verder zal gaan, wat er nog zal gebeuren. Ik heb altijd met het idee geleefd dat ze niet oud zal worden. Nu nog. En dat zal altijd zo blijven. Alles wat je krijgt is meegenomen. Ze is zelf een heel optimistisch, positief ingesteld mens. Haar motto is dat ze bij de dag leeft. En dat is met haar achtergrond ook het beste.'

Zwaarste weekend

Een paar jaar later werd Martijn geboren. Een wolk van een gezonde baby. 'Ik was een kind met een blauwige schijn gewend, daar schrokken mensen wel eens van en dat heeft Marjolein nu nog als ze moe is of zich teveel heeft ingespannen. Martijn was een roze baby, heel rustig. Als hij maar op

tijd eten kreeg, en dat heeft hij nu nog. Hij lijkt op m'n vader, dezelfde soort humor en ook zo praktisch en oplossingsgericht. Waarom moeilijk doen als het makkelijk kan? Dat vind ik zo leuk aan hem.' Beide kinderen redden zich prima en hebben hun draai gevonden. In 1996 overleed Hanneke's vader aan kanker. Haar moeder kwijnde weg en overleed in 2001. In 2002 werd Hanneke zelf ziek. 'Dat vond ik raar, ik was nooit ziek. Eerst dacht ik dat het een breuk was, maar het bleek wat anders. De chirurg die me onderzocht had gaf geen enkel antwoord, hij liet alleen doorschemeren dat het ernstig was. Het was op een vrijdag en hij zei dat we het die maandag erop maar aan de behandelend arts moesten vragen. Het werd het zwaarste weekend van mijn leven. Op maandag bleek het non-Hodgkin-lymfoom stadium I te zijn. Ik vroeg of het te behandelen was. "O ja hoor", zei die arts. Dat had die andere man me toch ook wel kunnen vertellen!' Na drie chemokuren, bestraling en een kaal hoofd was Hanneke weer genezen. 'Dat was zo raar! Je gaat helemaal door de medische molen en na een half jaar valt alles ineens weg. Ik viel helemaal in een gat, ik was ontredderd. Ik kon niet geloven dat het over was. Hans vroeg aan de arts of er niet ter controle een scan of zo moest plaatsvinden. "Weet je wel hoeveel dat kost?!?" antwoordde de man. Later begreep ik dat ze alleen maar bloed hoefden te prikken om te kijken of ik genezen was.' Door de ziekte was Hanneke wel kwetsbaar geworden. Ze kreeg COPD en er werd diabetes geconstateerd. 'Dat heeft allemaal te maken met overgewicht. Ik heb bijna drie jaar met zuurstofflessen rondgelopen, toen ik afviel ging het allemaal veel beter.' Ze is nu een stuk gezonder dan een paar jaar geleden.

TE KOOP?

Na enig wikken en wegen besloot de familie in 2005 om het koetshuis te gaan verbouwen. 'Toen mijn ouders waren overleden, wilden we hier eerst weggaan. Maar in overleg met mijn zus, die allang elders woonde, hebben we besloten toch te blijven. Zij in het koetsiersgedeelte en wij in het tuiniersgedeelte. Maar dan moest er wel drastisch verbouwd worden.' Ze woonden in een caravan op het erf. 'Het zou vijf maanden duren, maar na een jaar zaten we er nog. Het duurde iets langer dan voorzien.' Er mocht niet veel veranderd worden aan het huis, omdat het een beschermd rijksmonument is. 'Uiteindelijk is het na veel geharrewar allemaal gelukt, het is heel mooi geworden van binnen. Twee jaar later kregen we toestemming om een authentieke boomgaard aan te leggen, met 23 verschillende soorten appels, peren, pruimen, kersen.

Allemaal oude hoogstamrassen.' Van de nieuwe oude boomgaard zal de familie waarschijnlijk helaas geen vruchten meer plukken. 'We worden ouder, Hans wordt zestig. Het wordt teveel om te onderhouden. Zoveel tuin, zoveel gras om te maaien. We hebben wel iets van 200 meter heg. Afhankelijk van de economische situatie zetten we hier volgend jaar een bordje TE KOOP neer.' Ze zal het wel missen. 'De rust en de natuur. Vorige week liepen er nog reeën door de tuin. Je ziet hier eekhoorntjes, uilen, er woont een haas. Er zijn marters, bunzingen, vossen en buizerds. Als Hans en ik op het bankje voor het huis zitten, dan zeggen we wel eens tegen mekaar: we hebben hier veel meegemaakt, maar wat is dit toch een machtig mooi plekje. Dan genieten we.'

Het RAADSEL rond het LAATSTE AVONDMAAL

Jescika van Overveld (1969) schildert de wereld altijd in ordelijke lagen. Meestal zijn het schoollokalen of toeristische trekpleisters. Scooters en kleine auto's scheuren door het landschap. Straatstenen zijn in wiskundige patronen gelegd. Badgasten liggen in rijen van tien te consumeren langs gefantaseerde kusten. Haar perspectief doet denken aan bouwplaten uit de jaren vijftig.

Op het schilderij "Het laatste avondmaal" laat Jessica ons voor de verandering aanschouwen bij dertien kinderen, volwassenen, kabouters? Hun geslacht is onbepaald, al lijken hun lippen gestift en hun groene, blauwe en bruine ogen zorgvuldig opge maakt. Ze staren. Hun handen met roodgelakte nagels liggen op tafel. Zes gasten hebben een bord met verschillende gerechten, alle in de vorm van het Yin-Yang-teken. Vijf gasten lijken paaseitjes voor zich te hebben van pure en melkchocolade. Sommigen hebben er zes, sommigen zeven en één heeft er acht. Een persoon heeft een tekst voor zich. Is deze paasmaaltijd religieus bedoeld? Is dit Christus? Of een geschriftgeleerde? En wie zit naast hem in het roze shirt, zonder bord, zonder eitjes? Is dat misschien de Christusfiguur? Ik zoek Judas en denk deze te vinden in het zwarte shirt. Maar ik twijfel door diegene die wel aan tafel zit, maar niet mee eet. Hij is de enige blonde, een echte outsider. Of is hij dan juist de verlichtende figuur, de gastheer? In de schaal tel ik twaalf grote, beschilderde eieren. Dus... een te weinig. Net als ik denk Judas gelokaliseerd te hebben, zie ik dat iedereen de kleur van zijn hoofddekkel deelt met de kleur van het shirt van zijn buurman. Iedereen, behalve de gast aan het eind van de tafel. De ruimte om de gasten is beschilderd met dertig margrietachtige bloemen; een wel heel symbolisch getal. Immers: Judas verraaide Jezus voor dertig zilverlingen (Mattheus 26:15)... Het meest waarschijnlijk lijkt het me dan toch dat de blonde man Christus is. Naast hem een apostel die alles op schrift zet. Johannes? De man met het zwarte shirt maakt in elk geval geen deel uit van deze maaltijd.

Jescika schilderde een paasmaaltijd en noemde het "Het Laatste avondmaal". Bewust of onbewust zit het barstensvol symboliek, raadsels en verwijzingen. Het allergrootste raadsel is nog wel dat dit schilderij in de eerste week van de opening van onze galerie werd verkocht en cash werd betaald. Maar... het doek is zelfs na diverse telefonische afspraken nooit opgehaald. Bijna twee jaar wacht het nu op zijn rechtmatige eigenaar en ondertussen pieker ik me suf over het hoe en waarom.

Jescika's uitleg over het schilderij is verbazend nuchter. Ik heb er veel te veel achter gezocht... 'Ik heb zelf helemaal niets met godsdiensten. Het schilderij heet "Het laatste avondmaal", omdat op de laatste paasdag gegeten wordt. Het is Pasen, de mensen eten eitjes en eten voedsel. Het zijn mannen en vrouwen die aan tafel zitten. De grote paaseieren staan er voor de sier. Er is een persoon zonder bord want die zit te lezen. De andere persoon leest een Paasverhaal voor. Er zijn mensen die hebben gekozen om een maaltijd te eten en anderen hebben gekozen om chocolade eitjes te eten. Er zijn bittere eitjes en er zijn melkchocolade eitjes. Er zijn drie verschillende maaltijden. Twee mensen eten steeds dezelfde maaltijd. Voor de decoratie heb ik de hoedjes en de shirts om en om gedaan. Ze zitten in een tuin vol madeliefjes. Als het verhaal klaar is, eten ze allemaal paaseitjes.'

Bert Schoonhoven, Galeriehouder - Amsterdam-Outsider-Art.nl

Veel levens zijn een film waard...
...ook dat van jou!

voor de mooiste
BIOGRAFILM

ook voor filmcadeau, webvideo en promo

Bureau voor Natuurlijke Zaken

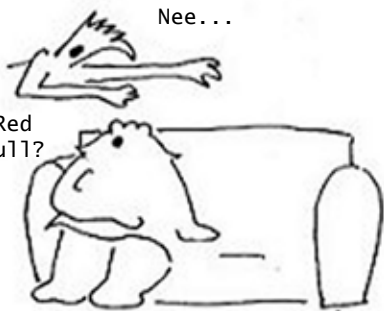
www.bvnz.nl

0626-534403

Zeur & Zanik *hebben het er hartstikke moeilijk mee*

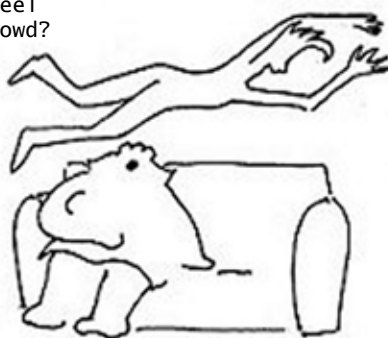
Nee...

Red
Bull?

Teveel
geblowd?

Neeeeee...

Erwtensoeep? Telekinese?
Meditatie voor
gevorderden?
Je zoekt het hogerop?

Neeeeeee!
Gewoon
zwevende
kiezer!

Marijke Mosterman

De Ouderwetse Keuken

Ik kan me niet herinneren dat er bij mijn ouders thuis ooit koekjes werden gebakken. Koekjes haalde je bij de banketbakker. Als je krap bij kas zat, kocht je desnoods een zak goedkope koekkruiden. Maar zelf bakken? Nee. Terwijl we toch beschikten over een oven. Halverwege de jaren zeventig kochten mijn ouders een voor die tijd modern gasfornuis met elektrische oven: een bruine Pelgrim. De oven werd echter nauwelijks gebruikt. Ook een typisch ovengerecht zoals gebraden kip werd eenvoudig in onze oranje, gietijzeren braadpan op de kookplaat bereid. Kwestie van gewoonte, waarschijnlijk.

Misschien had het ook wel te maken met opvoedkundige overwegingen. Samen koekjes bakken is tegenwoordig hét moment voor 'quality time met je kids'. Maar in mijn jeugd zagen ouders het nog als een deugd als kinderen zichzelf konden vermaken en niet in de weg liepen. Bovendien zat mijn vader thuis al met een pot thee en een trommel vol koekjes klaar als ik uit school kwam. Dat voorkwam ongetwijfeld oprispingen van ouderlijke schuldgevoelens en de moderne koekbaksessies op zondag die dat schuldgevoel moeten afkopen. Na het halfuurtje thee-met-een-koekje ging je als kind je eigen gang, tot aan etenstijd.

De beroemde Nederlandse koektrommel die na één koekje resoluut wordt gesloten, stond bij mijn oma. Ze bezat verschillende blikken, waaronder die van Bolletje, zachtgeel met rode ruiten en een rood deksel. Vooruit, grote mensen kregen bij hun volgende kopje thee weer een koekje. Maar als ik beleefd om een tweede kopje thee vroeg, zei ze misprijzend: jij wilt zeker thee vanwege het koekje, en dan bleef de trommel potdicht.

Ik kwam echter niets tekort. Als ik uit logeren ging bij mijn grootouders, sloop ik 's morgens in alle vroegte naar beneden om dan uit elke trommel een paar koekjes te gappen. Het was een hele toer om die blikken trommels onhoorbaar open en dicht te krijgen, maar ik werd nooit op heterdaad betrapt. Wél toen ik eens een overgebleven taartje bietste, en dat werd me nog lang nagedragen.

Jaren later heb ik eraan moeten wennen dat taartjes gewoon gebak heten in een groot deel van Nederland, maar dat is meer iets voor een taalrubriek. Nu een recept voor overheerlijke, traditionele koekjes.

SPRITSSEN!

Nodig:

80 gram witte basterdsuiker, 200 gram bloem en ½ theelepel bakpoeder óf 200 gram zelfrijzend bakmeel, 180 gram boter, vanillemerg of vanillesuiker of geraspte citroenschil, 3 gram zout, spuitzak met (spritsen) spuitmondje (luie huisvrouwen gebruiken een lepel)

Bereiding:

Basterdsuiker boven een kom zeven, daarna bloem en bakpoeder erbij zeven. In een andere kom de boter met de suiker, het vanillemerg of de vanillesuiker of de geraspte citroenschil romig roeren. Gezeefde basterdsuiker, bloem en bakpoeder erdoor mengen. Het geheel net zo lang roeren tot het kan worden gespoten. Vet een bakplaat in of bedek 'm met bakpapier. Spuit het spritsdeeg op de bakplaat, in rechte of golvende banden of maak er kleine rozetjes van. Of strijk telkens een kleine hoeveelheid deeg uit met een lepel. Laat het deeg even opstijven. Vervolgens de koekjes bakken bij 160 graden Celsius, gedurende 20-25 minuten. Haal ze meteen van de bakplaat af en leg ze vlak neer.

Weetje:

Voor zandgebak kun je beter witte basterdsuiker gebruiken dan gewone kristalsuiker. Zandgebak is namelijk niet vochtig genoeg om kristalsuiker te laten oplossen. De onopgeloste korreltjes branden aan tijdens het bakken (karamelliseren); je ziet ze naderhand als donkere stippen zitten. Hoe meer suiker in verhouding tot de overige ingrediënten, hoe harder het zandgebak.

MAGAZINE

SPROOKJE

Lang geleden was er eens een hele lieve koning die totaal geen verstand van regeren had. Hij vergat bijvoorbeeld voortdurend belastingen te heffen en wetten te maken. Hij hielp liever de boeren met het ploegen, of het ziekenhuispersoneel met het verschonen van de bedden. Hij vertelde verhaaltjes aan de kinderen in het weeshuis en kookte heerlijke snert voor de fabrieksarbeiders. En zo kwam hij helemaal niet aan het besturen van het land toe. Maar dat gaf niks. Alle onderdanen deden heel goed hun best, want ze hielden van de koning en ze wilden niet dat hij afging als vorst. En ze zouden het verschrikkelijk vinden als hij verdrietig was omdat zij de kantjes er vanaf liepen. Dus ze zorgden er gezamenlijk voor dat alles goed ging in het land. De sterke zorgde voor de zwakkere en iedereen zorgde voor elkaar. Gewoon uit diep respect voor de lieve koning. Elke vervelende kwast emigreerde omdat die zich helemaal niet thuis voelde in dat land waar geen wetten waren om te overtreden, waar je beschimpt en bespot werd als je niet naar kunnen je best deed, waar je als fouterik echt het gevoel had dat je er helemaal niet bij hoorde.

In het buurland regeerde een wiskundig econoom. Deze koning had berekend dat als hij zoveel procent belasting zou berekenen, en daarbij nog zoveel bekeuringen per jaar uit liet schrijven, en dat als hij bezuinigde op onderwijs, zorg en alle welzijnsinstellingen, en de prijzen van energie, accijnzen en rijksfaciliteiten drastisch verhoogde, dat zijn land dan het rijkste ter wereld zou worden. De hele dag zat hij met zijn neus in de balansen en verlies- en winstrekeningen, hij had eelt op zijn wijsvinger door het gebruik van de rekenmachine. Omdat hij niet oplette, had hij niet door dat zijn onderdanen steeds chagrijniger werden, mekaar gingen uitmoorden en over de grens schopten. De koning snapte er niks van dat zijn berekeningen niet uitkwamen, dat het land steeds armer werd en dat er geen gevoel van saamhorigheid was. Hij deed nog wel zo z'n best. Toen zijn land failliet werd verklaard en hij moest vluchten voor woedende onderdanen, ging hij huilend te rade bij zijn 'ondeskundige' collega. 'Hoe kan dat nu toch allemaal', snikte hij terwijl het snot zijn hermelijnen kraag inliep. De koning die voortdurend vergat belastingen te heffen en wetten voor te schrijven schudde meewarig zijn hoofd en gaf hem een zakdoek. 'Ik hou gewoon van m'n volk', zei hij simpel. 'En echte liefde blijkt telkens weer sterker dan kennis en macht.' Zijn collega snufte nog wat na en besloot toen in z'n buurland te blijven wonen, waar het ten slotte veel leukerder was. En ze leefden voor zolang het duurde nog heel gelukkig.

Puntenslijper

